

Natuurpunt Oost Brabant – Afdeling Velpe-Mene
Honsemsstraat 7
3370 Vertrijk

donderdag 10 februari 2011

Refnr:INBO.A.2006-16

Bijlagen: -

Beste ,

betreft: grondwaterbemaling ter hoogte van het natuurreservaat de Snoekengracht te Vertrijk-Boutersem en de mogelijke impact op de natuurwaarden in het gebied

Sinds halverwege 2005 wordt er gedurende langere perioden grondwater bemalen aan de rand van het private natuurreservaat de Snoekengracht te Vertrijk-Boutersem. Dat heeft als gevolg dat er drastische dalingen optreden van freatische grondwaterpeilen, niet alleen ter hoogte van de bouwwerf, maar ook in het aanpalende natuurgebied. In het gebied wordt al verschillende jaren de freatische grondwaterpeilen gemeten in een vrij dicht netwerk van peilbuizen.

Het belang van hoge grondwaterstanden voor “de Snoekengracht”

Het natuurreservaat is een naar Vlaamse normen zeer goed ontwikkeld voorbeeld van een alluviaal vallei-ecosysteem. Dat houdt ondermeer in dat de vegetatietypen die in het gebied voorkomen, allemaal sterk grondwaterafhankelijk zijn. Het gebied is in het verleden uitgebreid bestudeerd als referentiesituatie voor het herstel van vergelijkbare natuurterreinen elders in Vlaanderen. De relatie tussen het grondwater (peilen én chemisch samenstelling) is hier dus zeer goed gekend.

Dankzij het uitgebreide ecohydrologische onderzoek dat ik het verleden heeft plaatsgevonden in het gebied, is er ook een goede kennis van de bodemopbouw. Zo is geweten dat het gebied vrij uniform is afgedekt met een laag alluviale leem waarvan de dikte varieert tussen 0.5 tot 1.5 meter. Onder het veenpakket wordt grof zand aangetroffen (Formatie van Brussel.

Onder dat leempakket zit een uitgebreid en dik veenpakket (2-5 meter dik).

Het gebied wordt gevoed door een sterke opwaartse grondwaterstroming (kwel) vanuit het watervoerend pakket met zanden van de Formatie van Brussel. Dat zorgt ervoor dat het natuurgebied gedurende het hele jaar onder invloed staat van grondwater.

Dat is erg belangrijk voor de goede ontwikkeling van de verschillende vegetatietypen.

Wat is de impact van grondwaterbemaling op “de Snoekengracht”

Door het bemalen van de bouwputten aan de rand van het gebied ontstaan pompkegels die een zijdelingse invloed hebben tot ver in het natuurreservaat. Pompkegels in leembodems hebben een vrij beperkte zijdelingse impact. Hier gaat het echter over een dunne afdeklag met leem waaronder een dikker veenpakket zit met daaronder een zandpakket. Deze beide laatste lagen hebben een aanzienlijk veel hogere hydraulische conductiviteit. Bemaling in deze lagen resulteert in zeer brede pompkegels waarvan de invloed tot ver in het natuurreservaat leidt

Die invloed uit zich op verschillende manieren:

1° inklinking van het veenpakket: het veenpakket dat zich onder de snoekengracht bevindt is onder normale omstandigheden (zonder bemaling) altijd 100% verzadigd. Het organisch materiaal blijft

dan in principe voor honderden jaren ongewijzigd, het volume wijzigt niet en de nutriënten en mineralen zitten vast en komen niet ter beschikking van de vegetatie die er zich boven ontwikkelt. Door bemaling en waterstands daling wordt het watervolume uit het veen weggetrokken, waardoor het volume van de afzetting daalt. Als gevolg daarvan zal het maaiveld dalen. Deze inkrimping van volume en daling van het maaiveld is irreversibel. Dat betekent dat als de bemaling stopgezet wordt en het waterpeil opnieuw stijgt, het oorspronkelijke volume niet meer bereikt wordt; de daling van het maaiveld zal dus permanent zijn. Hoe sterk die daling is, hangt grotendeels af van de duur en de diepte van de bemaling.

2° vrijzetten van nutriënten: van zodra water uit een veenpakket wordt weggetrokken, begint het organisch materiaal te mineraliseren. Daarbij komen massale hoeveelheden nutriënten (stikstof, fosfaten, sulfaten) en mineralen vrij. Die nutriënten komen ter beschikking van de bovenliggende vegetatie. De productie zal stijgen, er zal verzuiving optreden en de minder concurrentieel plantensoorten worden verdrongen door de meer concurrentieel soorten. Dit druist in tegen de beheersdoelstellingen van het natuurreservaat. Hoe langer de bemaling duurt des te meer nutriënten er worden vrijgezet en des te groter de kans dat er waardevolle soorten zullen verdwijnen.

Welke acties zijn er nodig

Ik ga ervan uit dat de werken die moeten uitgevoerd worden van groot maatschappelijk belang zijn. Het is dus niet realistisch om de veronderstellen en/of te eisen dat er helemaal niet mag bemaald worden in de bouwputten die nodig zijn voor deze werken. Er dient mijns inziens wel op aangedrongen te worden dat de bemalingstijd zo beperkt mogelijk moet gehouden worden. Op vele werven staan de pompen immers permanent te draaien zelfs al wordt er gedurende weken niet gewerkt (bouwverlof, tijdens periodes met andere vertragingen van het project, ...). Daarom is het absoluut noodzakelijk dat de werf zo georganiseerd wordt dat alle werken waarvoor bemaling noodzakelijk is, in de tijd gegroepeerd worden.

De periode waarin het pompen de meest nefaste invloed heeft is de periode waarin de vegetatie fysiologisch actief is (groei en bloei). Dat is de periode van halverwege maart tot einde juni.

Best is dus om erop aan te dringen om dergelijke werken uit te voeren buiten die periode (juli tot februari). Daarin zit uiteraard nog een periode met bouwverlof maar ook de droogste periode (augustus-september-oktober). Best is dus om aan te dringen om de werf zo optimaal mogelijk te organiseren en de bemaling te beperken tot de droge periode.

Een andere mogelijkheid is de bouwputten te voorzien van damplanken en enkel tussen de damplanken te bemalen. Dat sluit de zijdelingse invloed niet volledig uit maar kan die wel in aanzienlijke mate beperken.

Uiteraard speelt de diepte waarop bemalen wordt eveneens een belangrijke rol.

Er dient op aangedrongen te worden om de diepte zo minimaal mogelijk te houden. Dikwijls wordt er nogal vlot omgesprongen met bemalingsdiepten.

Aangezien het hier gaat om kwetsbare vegetaties, moet de invloed met alle mogelijke middelen zo beperkt mogelijk gehouden worden. Hoe minder diep er bemalen wordt des te kleiner de zijdelingse impact van de bemaling.

Tot slot dient er nog opgemerkt te worden dat infrastructuurwerken die de hydrologie van Europese habitatrichtlijngebieden beïnvloeden (wat hier duidelijk het geval is) MER-plichtig zijn.

Voor zover ik weet is er voor deze werf geen Milieu-Effecten Rapport opgemaakt...

Ik hoop u hiermee voldoende informatie geleverd te hebben.

Vriendelijke groeten,

Piet De Becker